

JUHLAJULKAISU

**SUOMALAINEN
LAKIMIESYHDISTYS**

1898 · 22/10 · 1948

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

TOIMITUSKUNTA:

AARNE REKOLA

V. MERIKOSKI

TAUNO TIRKKONEN

ILMARI MELANDER

TYRVÄÄN KIRJAPAINO OY - VAMMALA 1948

ISSN 0356-7222

ISBN 978-951-855-702-2 (PDF)

K. G. Idman

Valtio kansainvälisen oikeusjärjestyksen ylläpitäjänä

Niin pitkälle kuin voidaan seurata kansainvälisten suhteitten kehitystä, voidaan todeta, että valtiot ovat koettaneet turvata tekemiensä sopimusten kunnioittamista. Eräät niiden käyttämisestä keinoista ovat olleet käytännössä ajanjakson kuluessa, joka alkaa hämärässä muinaisuudessa ja päättyy vasta meidän ajanlaskumme 18:lla vuosisadalla.¹ Näiden keinojen joukossa on ennen kaikkea mainittava vala. Ensimmäinen valalla vahvistettu sopimus, josta meillä on tietoa, on eräs, jonka Babylonian ja Assyrian kuninkaat tekivät v. 1450 e.Kr. Valaa käytettiin Euroopassa viimeisen kerran v. 1777, jolloin eräs Ranskan ja Sveitsin keskenään tekemä sopimus vahvistettiin valalla.

Rooman historian etevin tuntija *Mommsen* sanoo, että Rooman keisarikunnan onnistui paremmin ja täydellisemmin kuin minkään muun valtakunnan ennemmin tai myöhemmin suojella valloittamiensa kansojen rauhaa ja aineellista hyvinvointia. Näin ollen ei siis myöskään ole ihmeteltävää, että Rooman valtakunnan hajaantumisen jälkeen vielä kauan ajateltiin kansainvälisen järjestyksen ylläpitämistä siten, että siitä huolehtisi joku entisen valtakunnan osia, uusia yksityisiä valtioita, korkeampi valta. Ensimmäiset yleisen rauhan ylläpitämistä tarkoittavat suunnitelmat perustuivat käsitykseen paavin yliherruudesta. Paavit vaativat itselleen oikeutta olla ruhtinaiden riitojen ratkaisijoita; keskiajalla tuli tavaksi, että

¹ *Martin*, Les vestiges d'un droit internat., *Revue du Droit international et de la Législation comparée* (R.D. I) 1882; *Phillipson*, The internat. law and custom of ancient Greece and Rom I, 1911; *Westermarck*, The Origin and Development of the Moral Ideas II, 1908.

valtiot pyysivät sopimustensa takaajaksi paavia. Paitsi paavissa monet näkivät myös keisariassa rauhan ja kansainvälisen järjestyksen ylläpitäjän. Niin esim. *Dante* esitti »Jumalaisessa komediassaan» ajatuksen että kirkko samoinkuin ruhtinaatkin olivat keisarin alaisia. Kirkon ja keisarivallan välinen taistelu päättyi, niinkuin tunnettua, kirkon voittoon, joka ei kuitenkaan saanut kauan iloita voitostaan. Katolinen kirkko menetti valta-asemansa keskiajan lopulla. Näin ollen uuden ajan alussa ei enää ollut mitään yleisesti tunnustettua maallista eikä hengellistä valtaa, joka olisi kyennyt ylläpitämään rauhaa ja järjestystä valtioiden kesken.

Kun ei enää ollut mitään valtion yläpuolella olevaa valtaa, josta se olisi ollut riippuvainen, oli valtion itsensä koetettava ylläpitää kansainvälistä oikeusjärjestystä. Valtioiden sisäisessä rakenteessa uuden ajan alussa tapahtuneet muutokset olivat omiaan helpottamaan tätä tehtävää. Keski- ja uudenajan rajavuosilta onkin olemassa ensimmäinen sopimus, jossa valtio on takaajana. Blois'n sopimuksessa vuodelta 1506 Englanti sitoutuu takaamaan Ranskan ja Aragonian välillä solmitun sopimuksen täytäntöönpanon.

Näihin aikoihin Turkin taholta uhkaava vaara aiheutti, että eräissä valtioissa syntyi ajatus kristittyjen kansojen välisestä rauhanliitosta. Jo keskiajan lopulla Böhmin kuningas Georg von Podiebrad esitti, että kristityt ruhtinaat perustaisivat liiton ja sitoutuisivat olemaan ryhtymättä sotaan toisiaan vastaan. Riidat ratkaistaisiin liitto-oikeudessa; tuomioiden täytäntöönpanoa varten ehdotettiin sotilaallista toimeenpanovaltaa. Huomattavin näistä liittoehdotuksista oli se, jonka Ranskan kuninkaan Henrik IV:n ministeri Sully'n herttua laati 17:n vuosisadan keskipaikkeilla. Hänen ehdotuksensa mukaan Europan valtioiden oli muodostettava »kristillinen tasavalta» ja sitouduttava ratkaisemaan riitansa välitystietä. »Tasavallan» johdossa olisi senaatti, johon kuuluisi 60 jäsentä ja tuomioistuin riitojen ratkaisemista varten. Kun Churchill äskettäin Haagissa puhui Euroopan kansojen liitosta, hän alkoi esitelmänsä viittamalla tähän ehdotukseen. Oli myös useita oikeusoppineita ja kirjailijoita, jotka kirjoituksissaan tekivät ehdotuksia, jotka tarkoittivat sodan korvaamista välitystuomiolla, mutta en katso olevan syytä ryhtyä niitä tässä selostamaan. Mainittakoon kuitenkin, että Pennsylvanian valtion perustaja William Penn laati 1600-luvulla yksityiskohtaisen ehdotuksen

siitä, miten valtioiden väliset riitaisuudet ratkaistaisiin vuosittain pidettävässä kansainvälisessä kongressissa, jota hän kutsui »suvereeniseksi parlamentiksi».

Uusi garantiamuoto, jolloin valtio otti taatakseen jonkun tehdyn sopimuksen täytäntöönpanon, tuli nopeasti yleiseksi. Näin oli erittäinkin Westfalin rauhan jälkeen v. 1648, jossa tehdyn sopimuksen garantteina olivat kaikki Europan vallat, paavia ja Turkin sulttaania lukuunottamatta.

Mitä läheisempään kosketukseen valtiot joutuivat keskenään, sitä laajemmaksi tuli se piiri, jossa niiden oli ylläpidettävä rauhaa ja kansainvälistä oikeusjärjestystä. Mutta samalla kertaa kun valtioiden poliittisen toiminnan puitteet laajenivat, pienten ja keskikokoisten valtioitten mahdollisuus aktiivisesti osallistua suurpolitiikkaan väheni. Sitä mukaa kuin Europan väkiluku kasvoi, vahvistui suurvaltain merkitys pienten valtioitten rinnalla. Europan väkiluku oli XV:llä vuosisadalla 50 miljoonaa. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Rooman valtakunnassa oli meidän ajanlaskumme alussa 53 miljoonaa henkeä, joista Europan osalle tuli 23, Aasian osalle 19,5 ja Afrikan osalle 11,5 miljoonaa. Wienin kongressin aikaan v. 1815 oli Europassa 180 miljoonaa ja 19:n vuosisadan lopussa oli maanosamme väkiluku noussut 375 miljoonaan, joista muiden kuin suurvaltain osalle tuli ainoastaan 65 miljoonaa. Valtioiden väkiluvun lisääntyessä niillä oli myös mahdollisuus vahvistaa sotavoimiaan. Vertailun vuoksi on mielenkiintoista muistaa, että 30-vuotisessa sodassa Tillyn ja Wallensteinin armeijain yhteinen lukumäärä ei koskaan ylittänyt 87,000 miestä. Aikakautensa mahtavimman hallitsijan Ludvig XIV:n sotavoimien rauhanaikuinen vahvuus ei ollut kuin 40.000. Nykyaikaisiin lukumääriin verrattuna ovat nämä luvut vaatimattomia.

Suurvaltain ylivalta on historiallinen tosiseikka Europan historiassa 19:llä vuosisadalla.² Suurvallat olivat ne, jotka ottivat taatakseen sopimusten täytäntöönpanon ja jonkun määrätyn asiointilan ylläpitämisen. Itävalta, Englanti, Venäjä ja Preussi julistivat v. 1814, että ne tulevat neuvottelemaan rauhasta Ranskan kanssa koko Europan puolesta, joka muodostaa yhden kokonaisuuden (»ne formant qu'un seul tout»), ja vastaavat siitä, että kaikki niiden liittolaiset hyväksyvät niiden päätökset. Venäjän,

² Vrt. Nys, *Le Concert européen et la nation du droit international* R. D. I. 1899.

Preussin ja Itävallan hallitsijain v. 1815 tekemä »pyhä allianssi» otti tehtäväkseen Wienin kongressin päätösten ylläpitämisen. Hallitsijat lausuvat siinä, että he tahtovat hallita oikeudenmukaisuuden, kristillisen rakauden ja rauhan periaatteiden mukaan ja lupasivat tarvittaessa avustaa toisiaan. Sopimus oli avoinna muillekin valloille, jotka suurimmaksi osaksi siihen liittyivätkin. Liitto menetti kuitenkin vähitellen vaikutuksensa. Kun Belgia v. 1830 julistautui itsenäiseksi, Ranska ja Englanti asettuivat tukemaan sitä Hollantia vastaan, mikä oli pyhän allianssin ensimmäinen suuri tappio Europassa. Suurvallat olivat myös ne, jotka takasivat Sveitsin, Belgian ja Luxemburgin pysyvän puolueettomuuden. Ahvenanmaan saariin nähden määrättiin linnoittamiskielto voimassa olevaksi Parisin sopimuksessa 1856; Suomi on tunnustanut kiellon sitovan sitäkin. Vuonna 1818 otettiin Ranska ja v. 1867 Italia suurvaltain konsertin jäseniksi. Saksan valtakunta tuli siihen Preussin sijaan v. 1871. Ulkopuolella Eurooppaa olevista valtioista Japani on vuoden 1894 ja Pohjois-Amerikan Yhdysvallat vuoden 1898 jälkeen tulleet kuulluiksi maailman politiikkaa koskevissa kysymyksissä.

Pienten valtioiden lukumäärä Europassa on sitäpaitsi jatkuvasti vähentynyt. Keski-Europassa tämä kehitys on jo alkanut uuden ajan alussa. Wienin kongressin jälkeen Saksan valtioliiton jäsenmäärä oli vielä 39; vuosisadan lopulla ei Saksan liittovaltioon enää kuulunut kuin 25 jäsentä, joiden lisäksi oli tullut Elsass-Lothringen'in valtiomaa. Italian yhteyden muodostuminen teki samoin lopun useista ennen itsenäisistä maista. Balkanilla on sitävastoin syntynyt muutamia uusia valtioita. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen muodostui kuusi uutta itsenäistä valtiota, joista kuitenkin kolme jälleen toisen maailmansodan yhteydessä olevien tapaus-ten kautta menetti riippumattomuutensa.

Suurvalloilla on siis niiden toimiessa yhdessä musertava ylivoima, joka tekee niille mahdolliseksi johtaa maailman politiikkaa ja pakottaa muut tottelemaan tahtoaan. Mutta voimasuhteiden erilaisuudesta ei vielä johdu, etteivätkö valtiot oikeudellisesti olisi tasa-arvoisia. Melkein kaikki oikeusoppineet ovatkin asettuneet tälle kannalle. Suurvaltain kansainvälisen lainsäädännön alalla tapahtuvan toiminnan kautta on siis syntynyt ainoastaan niitä itseään sitovaa oikeutta. Yleiseksi kansainväliseksi oikeudeksi tulee se vasta sen kautta, että muutkin valtiot joko nimenomaan

ilmoittavat hyväksyvänsä sen tai tunnustavat sen sellaiseksi hiljaisen hyväksymisen kautta. Esimerkkinä viimeksimainitun tapaisesta hyväksymisestä voidaan mainita esim. eräiden maiden ja alueiden neutralisoimiset sekä Parisin merioikeusjulistus v. 1856.

On kuitenkin olemassa kansainvälisen oikeuden tutkijoita, jotka ovat puolustaneet käsitystä, että suurvaltain valta-asemalla muihin valtioihin nähden ei ainoastaan ollut tosiasiallista merkitystä, vaan että sillä myös oli eräitä oikeudellista laatua olevia seuraamuksia. Niin esim. englantilainen oikeusoppinut *Hogan* sallii rauhanomaisesta saarrosta kysymyksen ollessa »puolueettomienkin» t.s. konfliktin ulkopuolella olevien valtioiden aluksien valtaamisen kahdessa tapauksessa, ensinnäkin jos »saarto on eurooppalaisen konsertin toimeenpanema» ja toiseksi »jos valtiot, joiden aluksia on estetty tulemasta saarrettuun satamaan, antavat suostumuksensa tähän, mikä ilmenee siinä, etteivät ne pane vastalauseita».³ Toista hänen mainitsemistaan tapauksista ei tässä ole syytä kosketella. Ensimmäinen tapaus on sitävastoin mielenkiintoinen. Yleisen käsityksen mukaan voidaan pitää rauhanomaisena ainoastaan sellaista saartoa, jota ei sovelleta riidan ulkopuolella olevien valtioiden aluksiin. Tämä on myös Institut de Droit International'in omaksuma kanta. Englannin hallitus on samoin aina asettunut tälle kannalle.⁴ *Hoganin* mielipide johtui siitä, että hän näki suurvaltain konsertissa organisaation, jolla jossain määrin oli oikeus edustaa kansainvälistä oikeusyhteisöä. Tunnettu englantilainen oikeusoppinut *John Westlake*, jota pidettiin yhtenä aikansa etevimmistä kansainvälisen oikeuden tutkijoista, hyväksyi *Hoganin* käsityksen, kuitenkin sillä rajoituksella, että hänen mielestään kaikkien suurvaltojen oli osallistuttava saartoon; *Hoganista* ei ollut välttämätöntä, että saarto oli kaikkien suurvaltain toimeenpanema.⁵ *Westlake* oli yleensä taipuvainen näkemään suurvaltain yhteisessä toiminnassa askeleen Europan yhteisen hallituksen muodostamista kohden, mitä hän piti suotavana. Hänen mielestään ei missään yhteiskunnassa ollut mahdollista ylläpitää rauhaa ja järjestystä ilman jotain hallitusta. Toinen englantilainen oikeusoppinut

³ Pacific Blockade, s. 71, 1908.

⁴ Ranska on tässä kohden ollut toisella kannalla, mikä on usein aiheuttanut erimielisyyksiä molempien maiden välillä. Vrt. esim. *Westlake*, Le Blocus pacifique, ss. 210, 213, 214, R. D. I. 1909.

⁵ *Westlake*, Chapters on the Principles of International Law s. 101, 1894.

Oppenheim mainitsee niiden pakkokeinojen joukossa, jotka eivät aiheuta sotatilaa n.s. »dictatoriale interference», interventio, johon suurvallat ryhtyvät ylläpitääkseen joko poliittista tasapainoa tai puolustaakseen ihmisyiden aatteita.⁶ Kieltää ei voida, etteikö suurvaltain yhteinen toiminta esim. Balkania koskevista kysymyksissä olisi usein ollut erittäin suuriarvoista rauhan säilymisen kannalta. Tunnettu belgialainen kansainvälisen oikeuden tutkija *Rolin Jacquemyns* kirjoitti v. 1876, että olisi valitettava erehdys jos ei eurooppalaisen konsertin toimissa nähtäisi muuta kuin yksinkertaisia tekoja, joihin suurvallat ryhtyvät suureen ylivoimaansa nojautuen. »Tässä on kysymys oikeudesta», sanoo hän, »jolla on syvät juuret kansainvälisessä valtiosuhteissa tai pikemminkin jokaisessa yhteiskunnassa, ja jonka orgaanina ja vallankäyttäjänä on suurvaltain konsertti... Jos valtiosuhteisö olisi täydellisesti järjestetty, niin sen johdossa olisi laillisella tavalla syntynyt valta. Kun se on vielä epätäydellisessä tilassa, on sen johdossakin oleva valta epätäydellinen.»⁷

Pyrkimys ylläpitää rauhaa ilmenee kieltämättä selvimpänä sopimuksissa, joissa kaikki suurvallat ovat garantteina. Kollektiivisuus on jo todistuksena siitä, että garantoitu asiointila on yleisen edun mukainen. Ei voida myöskään kieltää, etteikö olisi ollut syitä, jotka puhuivat sen puolesta, ettei garanttien katsottu olevan sodassa silloin kun niiden toiminta tarkoitti kansainvälisen oikeusjärjestyksen ylläpitämistä. Kun Ranska ja Englanti v. 1832 avustivat Belgiaa, jonka alueellinen koskemattomuus oli garantoitu, eivät ne katsoneet olevansa sodassa Hollannin kanssa siitä huolimatta, että niiden toimintaan sisältyi useita sotilaallisia toimenpiteitä.⁸ Antwerpenin linnoituksen valloitus tapahtui 80 päivää kestäneen piirityksen jälkeen. Ranskan ja Englannin satamissa olleet hollantilaiset alukset takavarikoitiin.⁹ Jos esim. Saksan—Ranskan sodan aikana 1870—71 Belgian puolueettomuutta olisi loukattu ja Englanti olisi avustanut sitä, olisi Englannilla mielestäni ollut oikeus vaatia, ettei sitä olisi pidetty sotaikäyvä, mikäli sen toiminta olisi rajoittunut tähän. Se ei siis olisi ollut samojen rajoitusten alainen kuin sotaikäyvä valtio.

⁶ International Law II § 50.

⁷ La droit international et la phase actuelle de la question d'Orient s. 368 R. D. I. 1876.

⁸ Nys, Les expéditions françaises en Belgique en 1831 et en 1832, R. D. I. 1912.

⁹ Hogan, l.c. s. 81.

Viime vuosisata kuulunee Euroopan historian onnellisimpiin. Napoleonin aikaisten sotien päätyttyä seurasi rauhanaika, jollaista maanosamme kansat eivät vielä olleet kokeneet. Vuosisadan keskipaikkeilta alkaen ruvettiin säännöllisesti pitämään kansainvälisiä rauhankongresseja. Välitystuomiomenettelyä ruvettiin yhä enemmän soveltamaan valtioiden välisissä suhteissa. Jos ei ensimmäinen maailmansota olisi katkaissut silloista kehitystä, on mahdollista, että se olisi vienyt eräänlaisen valtioiden välisen parlamentin muodostamiseen, jonka tehtävät ainakin aluksi luonnollisesti olisivat olleet erittäin vaatimattomia. Oikeusoppineet kiinnittivät myös huomiota tähän kysymykseen. Viittaan tässä ainoastaan erääseen Venäjän ulkoasiainministeriön julkaisuissa 1912 ilmestyneeseen venäläisen oikeusoppineen *Hrabar*'in kirjoitukseen valtioiden tasa-arvosta.¹⁰ *Hrabar* totesi aluksi, että valtioiden tasa-arvosta oli olemassa kaksi toisistaan jyrkästi eroavaa suuntaa. Toinen, jota etupäässä pienet valtiot edustivat, ei tahtonut tunnustaa suurvalloille mitään erikoista oikeudellista asemaa. Viimemainitut taas, niinkuin useat tapaukset osoittivat, halusivat oikeudellisesti vahvistaa silloisen valta-asemansa. Jos edellytetään, sanoi hän, että valtioiden väliset suhteet tulevaisuudessa muodostuvat läheisemmiksi ja syntyy pysyvä kansainvälinen organisaatio, pienet valtiot eivät voi toivoa, että niillä tulisi olemaan yhtä suuri vaikutus kuin suurilla. Valtioilla, jotka liittyvät tällaiseen organisaatioon, on oikeus odottaa, että ne sen kautta saavat ainakin yhtä suuria etuja kuin ne, jotka niiden omat voimat takaavat niille. Pienet valtiot tulevat hyötymään tällaisesta organisaatiosta enemmän kuin suurvallat. Jälkimmäisten on senvuoksi saatava eräänlaista korvausta. Niiden asema ei saa muodostua sellaiseksi, että niiden etujen mukaista olisi olla liittymättä siihen. Niin esim. Saksan valtakunnan eri valtioilla ei myöskään ollut samanlaista edustusta valtiopäivillä eikä edes liittoneuvostossa.

Kun Kansainliitto ensimmäisen maailmansodan jälkeen muodostettiin, olivat osaksi samat ajatukset määräävinä. Liiton neuvostossa suurvalloilla oli ratkaiseva asema. Ne ylevät toiveet, jotka olivat liittyneet Kansainliiton perustamiseen, osoittautuivat kuitenkin ennen pitkää todellisuuspohjaa vailla oleviksi. Kun eivät kaikki suurvallat liittyneet siihen,

¹⁰ Valtioiden tasa-arvo nykyisessä kansainvälisessä oikeudessa, 1912 s. 1905.

eivätkä olleet valmiita antamaan sille tukeaan, ei se koskaan saavuttanut edellytettyä yleismaailmallista merkitystä. Monet pienet valtiot, jotka jo vuosisadan ajan olivat suurin piirtein katsoen menestyksellä noudattaneet puolueettomuutta ulkopoliittisena toimintaohjeenaan, eivät myöskään olleet halukkaita luopumaan siitä ylläpitääkseen Versailles'in rauhansopimuksen kautta syntynyttä asiointilaa. On sitäpaitsi eräs seikka, joka aina tulee mitä suurimmassa määrässä vaikeuttamaan yrityksiä ylläpitää rauhaa ja kansainvälistä oikeusjärjestystä. Tämä on se, etteivät olosuhteet pysy samanlaisina, vaan ovat alituisen kehityksen alaisia. Kansainliiton peruskirjassa oli kyllä otettu huomioon olosuhteiden muuttuminenkin. Sen 19 artiklan mukaan yleiskokous voi aika ajoin kehoittaa Liiton jäseniä ottamaan uudelleen tutkittavaksi sopimuksen, jota ei enää käynyt soveltaminen, taikka sellaisen kansainvälisen tilanteen, jonka jatkuminen saattaisi vaarantaa maailmanrauhaa. Siitä huolimatta, että 19 artikla sai mahdollisimman lievän ja vaatimattoman muodon, kävi ennen pitkää selväksi, että sen soveltaminen tulisi kohtaamaan erittäin suuria vaikeuksia. Kun artiklaa tulkittiin siten, että jokaisen valtion itsensä oli annettava suostumuksensa kaikkiin muutoksiin, tiesi se sitä, että artiklan soveltaminen oli melkein mahdotonta.

Yhtyneitten Kansakuntain peruskirjan 1 artiklan mukaan sen päämääränä on m.m. »ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta sekä siinä tarkoituksessa ryhtyä tehokkaisiin yhteistoimenpiteisiin ehkäistäkseen ja poistaakseen rauhan häiriintymisen uhan ja tukahduttaakseen hyökkäystoimet tai muut rauhanrikkomiset sekä aikaansaada rauhanomaisin keinoin, sopusoinnussa oikeudenmukaisuuden ja kansainvälisen oikeuden kanssa, sellaisten kansainvälisten riitaisuuksien tai tilanteiden sovittelu tai ratkaisu, jotka saattaisivat johtaa rauhan rikkoutumiseen». Kaikkien jäsenten on selvitettävä kansainväliset riitaisuutensa rauhanomaisin keinoin. Peruskirjassa on yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, miten tarpeelliseksi osottautuviin voimakeinoihin on ryhdyttävä ja ne pantava toimeen. Pakotteita koskevat päätökset on tehtävä turvallisuusneuvostossa, johon kuuluu yksitoista jäsentä, joista pysyviä jäseniä ovat Amerikan Yhdysvallat, Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitto, Ranska, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistynyt Kuningaskunta sekä Kiinan tasavalta. Pakkokeinoin ryhtymiseen vaaditaan vähintään seitsemän jäse-

nen myöntävät äänet, jolloin sen pysyvien jäsenten äänien on sisällyttävä näihin (27 art.). Suurvaltajäsenten on siis oltava yksimielisiä ennenkuin tällainen päätös syntyy. Kun yksimielisen päätöksen aikaansaaminen useimmissa tapauksissa osottautunee mahdottomaksi, voidaan Y.K:n edellyttämää pakotejärjestelmää verrattain harvoin soveltaa. On siis olemassa vähän takeita siitä, että Y.K. voisi ylläpitää kansainvälistä oikeusjärjestystä.

Valtioiden toiminta kansainvälisen oikeusjärjestyksen lujittamisessa on ilmennyt paitsi rauhan ylläpitämisessä myös kansainvälisen oikeuden kehittämisessä ja kodifioimisessa. Molemmat Haagin konferenssit v. 1899 ja 1907 ja niissä laaditut sopimukset ovat merkkitapauksia kansainvälisessä elämässä. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole mahdollista lähemmin kosketella tätä toimintaa. Viime vuosisadan loppupuolella on myös syntynyt eri tarkoituksia varten perustettuja kansainvälisiä hallintoyhdistyksiä, jotka ylläpitävät kaikille valtioille tai ainakin suurille valtioryhmille yhteisiä toimistoja. Tällaisia toimistoja ovat m.m. yleismaailmallisen postiliiton toimisto, sähkölennätinvirastojen kansainvälinen toimisto ja maanmittausyhdistyksen keskustoimisto. Sitäpaitsi on moninaisia tarkoituspieriä varten muodostettu koko joukko pysyviä yhteisvaltiollisia orgaaneja. Näitten hoidettavat tehtävät ovat useissa tapauksissa siinä määrin itsenäistyneet, että ne selvästi erottautuvat niiden muodostamisessa osallisten valtioiden intresseistä. Huomattava merkitys on ollut varsinkin eräillä kansainvälisillä jokikomissioilla, eritoten Tonavan liikennettä varten asetetulla eurooppalaisella komissiolla. Näihin kuuluu myös baltinen geodeettinen komissio, jonka työhön Suomi on innokkaasti osallistunut. Ennen ensimmäistä maailmansotaa oli saatu suoritetuksi kansainvälisen oikeuden osittainen kodifioiminen. Kansainliiton toimesta tehtiin useita yrityksiä kodifioimistyön jatkamiseksi, mutta tehdyt ehdotukset ja aloitteet eivät johtaneet mihinkään tulokseen. Yhtyneitten Kansakuntain peruskirjan 13 artiklan mukaan niiden tehtävänä on »edistää kansainvälistä oikeutta ja sen kodifiointia». Y.K. on asettanut komiteankin tätä tarkoitusta varten.¹¹ On kuitenkin sanottava, että sekä Institut de Droit International että tunnettu kansainvälinen lakimiesjärjestö, International Law

¹¹ Vrt. Idman, Kansainvälisen oikeuden kodifioinnista, Lakimies 1947.

Association suhtautuvat erittäin epäilevästi valtioiden mahdollisuuksiin voida toteuttaa tämä suunnitelma. Nämä eivät ole tähän asti olleet halukkaita tarpeellisiin myönnytyksiin, vaan ovat koettaneet saavuttaa voiton omassa maassa vallitsevalle katsantokannalle. Institut korostaa sitäpaitsi tekemässään päätöslauselmassa niitä vaaroja, jotka voisivat syntyä, jos oikeussääntöjen velvoittava voima perustuisi valtioitten nimenomaiseen hyväksymiseen. Hallituksilla olisi täten mahdollisuus kieltonsa kautta lykätä sellaistenkin oikeussääntöjen hyväksyminen, joita tieteisoppi ja lainsäädäntö tähän asti yleensä on pitänyt voimassa olevina.

Mutta kansainvälisen oikeuden tutkijain epäluottamus valtioita kohtaan ilmenee nykyään jyrkempänäkin. Eräs tämän alan tunnetuimmista edustajista, professori Ferdinand de Visscher, Institut'n pääsihteeri, on äskettäin julkaissut kirjoituksen »L'Etat moderne, un danger pour la paix». ¹² Valtio ei hänen mielestään enää ole rauhan ja kansainvälisen oikeusjärjestyksen tukena, vaan sen vaarana. Nykyhetken tärkein ongelma, sanoo hän, ei ole kansainvälisten oikeussääntöjen laatiminen ja vielä vähemmän niiden kodifioiminen, vaan on ensin koetettava luoda maailma, jossa näillä säännöillä olisi jotain mahdollisuuksia tulla sovelletuiksi. Eräs toinen huomattava oikeusoppinut *Nicolas Politis* koettaa samoin selvittää syitä, jotka ovat aiheuttaneet sen vakavan kriisin, johon maanosamme on joutunut ja joista ei näytä olevan mitään ulospääsyä. ¹³ Molemmat lähtevät, niinkuin he itse sanovat, täysin banaalisesta toteamuksesta, että valtioiden ulkopoliittikka on epämoraalinen.

Sen jälkeen kun valtiot uuden ajan alussa vapautuivat riippuvaisuudesta keisariin, kirkkoon ja vasalleihin, ovat ne jatkuvasti korostaneet itsenäisyyttään vetoamalla absoluuttiseen ja jakamattomaan suvereniteettikäsitteeseen. Ne ovat katsoneet, että suvereniteetti merkitsee rajatonta valtaa. Valtioita varten ei ole mitään velvoittavaa oikeutta; ne ovat vapaat yksinpä »laillisuudestakin». Valtioiden moraali ei itse asiassa ole muuta kuin niiden oma etu. Tästä on tuskin koskaan tehty yhtä pitkälle meneviä johtopäätöksiä kuin nykyään. »Sen tieltä», sanoo De Visscher,

¹² Aikakauskirjassa »Le Flambeau» 1948, maaliskuun numero.

¹³ *Morale internationale* 1943. Vrt. saman tekijän *Les nouvelles tendances du droit international* 1927.

»on saanut väistyä annetun lupauksen pitäminen, kansainvälisen oikeusjärjestyksen ylläpitäminen samoin kuin ihmisyyden pyhimmät oikeudet. Miljoonia ihmisiä, miehiä, naisia ja lapsia on kuollut ja kuolee edelleen keskitysleireissä tai pakolaisina maanteillä.» Mistä johtuu tämä valtion täydellinen epämoraaalisuus? hän kysyy. Johtuuko se itse valtiokäsitteestä? Onko valtio luonteeltaan epämorallinen? Jotta valtiokäsitettä voitaisiin objektiivisesti arvostella, on valtiota tarkasteltava myös sisästäpäin, on tutkittava, miten valtiovallan käyttö ilmenee valtiossa. On kieltämättä tapauksia, jolloin niiden toiminnassa, jotka pitävät valtaa valtiossa, ilmenee pyrkimystä rajoittaa ja loukata yksityisen kansalaisen oikeuksia, mutta ainakin demokraattisissa valtioissa tätä pyrkimystä kompensoivat kansalaisten julkiset oikeudet ja vapaudet. Äänioikeuden, sananvapauden, kokoontumisvapauden y.m. oikeuksien avulla yksityiset osallistuvat julkisten asiain hoitoon ja kontrolloivat sitä. Valtio ei ole mikään kylmä ja epäinhimillinen abstraktio, vaan elävä ja rikas organismi, jossa ihmishengen kaikki pyrkimykset kuvastuvat. Valtion sisäisessä elämissä vallanpitäjät ovat usein yleisen mielipiteen painostuksesta pakotettuja uhraamaan valtion etuja ja noudattamaan moraalin sääntöjä, joilla on juurensa yksityisen omassatunnossa. Kansainvälisessä organisaatiossa sitävastoin ollaan tekemisissä ainoastaan juriidisten henkilöiden, valtioiden kanssa. Valtioilla katsotaan olevan oikeutuksensa, tarkoituksensa ja päämääränsä itsessään. Valtion ei katsota olevan ihmisiä varten, vaan ihmiset ovat olemassa valtion tarkoituksia varten. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen koetettiin eräiden vähemmistöjen eduksi tehdyillä sopimuksilla turvata niiden oikeuksia. Suurvallat kieltäytyivät kuitenkin alistumasta tällaisiin määräyksiin ja pienet valtiot koettivat päästä täyttämästä sitoumuksiaan, joten ei niistä yleensä ollut suurtakaan hyötyä. Kansainvälisen oikeuden oppikirjoissa voidaan lukea, että valtioilla on perusoikeuksia, joista oikeus olemassaoloon on tärkein. Mitä merkitystä on tällaisella oikeudella, kun toinen valtio voi parissa viikossa valloittaa toisen ja mielensä mukaan määrätä sen alueesta ja väestöstä?

European kansojen ulkopoliittikaan XIX:n vuosisadan keskipaikkeilta alkaen vaikuttava natsionalismi on tullut vielä vaarallisemmaksi sen kautta, että siihen liittyy valtiovallan vahvistuminen valtion sisäisessä elä-

mässä. Tähän on myötävaikuttanut valtiossa tapahtunut teollistuminen ja muutokset sen sisäisessä rakenteessa. Nykyajan valtio ulottaa kompetenssinsa kaikille elämän aloille valvoen kaikkea inhimillistä toimintaa. Yhä vahvistuva etatismi on aiheuttanut radikaalisen muutoksen kansainväliseen elämään. Vapaan tavarain vaihdon sijaan on tullut valtion määrämät kontingentit ja säännöstelyt. Sivistykselliset ja tieteelliset suhteet ovat joutuneet suurempaan riippuvaisuuteen valtiovallasta. Sen jälkeen kun valtio on ottanut haltuunsa kansojen taloudelliset varat tai ainakin ottanut määrätäkseen niistä, taloudellinen kilpailu on siirtynyt poliittiselle alalle ja täten enentänyt aseellisen konfliktin mahdollisuuksia. Ja tällainen konflikti, kerran irti päästyään, panee liikkeelle kansojen kaikki voimat aiheuttaen täten sata kertaa suurempaa hävitystä kuin entisajan sodat saattoivat aiheuttaa.

Kansainvälinen anarkia kätkeytyy nykyään osaksi perinnäisiin käsitteisiin, sellaisiin kuin suvereniteetti ja juriidinen henkilö, osaksi uusiin aatteisiin, sellaisiin kuin marxismi ja totalitäärinen valtio. Kaikki nämä käsitteet ovat syntyneet kansojen sisäisessä elämässä, josta ne on siirretty kansainvälisen elämän alalle alkuaan tarkoituksella palvella kansainvälisen oikeusjärjestyksen ja rauhan asiaa. Nykyhetkellä ne kuitenkin muodostavat vakavan vaaran, ei ainoastaan sen vuoksi, että ne näyttävät oikeuttavan itsekkään ja epämoraalisen politiikan, vaan myös, koska ne vaikuttavat aatteina, myytteinä ja ovat oppaina ja tienviittoina ulkopoliittisten asioiden hoidossa. De Visscher'in mielestä valtioista riippumaton kansainvälisiin taloudellisiin ja sivistyksellisiin intresseihin pohjautuva yleinen mielipide olisi ainoa, mikä voisi ylläpitää valtioiden välistä yhteistyötä ja estää uuden sodan puhkeamisen. Ilman tällaisen yleisen mielipiteen kontrollia valtiovalta tulee johtamaan tyranniuteen sekä valtiossa että kansainvälisessä elämässä. Hän kehoittaa sen vuoksi organisoimaan tällaista mielipidettä, jotta se tulisi niin vahvaksi, että valtioiden on pakko ottaa se huomioon.

Selostamani ajatukset ja mielipiteet antavat elävän kuvan siitä pessimismistä ja levottomuudesta, millä kansainvälisenkin oikeuden tutkijat seuraavat nykyistä uhkaavaa kriisiä. Politis panee luottamuksensa sivistyneeseen nuorisoon, jonka hän toivoo suuremmassa määrässä kuin van-

K. G. Idman

hemman sukupolven yhdistävän käytännöllisen realismin ja uskon ihanteisiin. Nuorisolla, hän sanoo, on suurimmat edellytykset löytää ratkaisu aikakautemme problemeihin jo senkin vuoksi, että se on sille tärkeintä, sillä jos sen ei onnistu luoda elinvoimaista kansainvälistä oikeusjärjestystä maailmaan, on se tuomittu tuhoutumaan länsimaisen sivistyksen raunioihin.
